Püramiiditekstide *d.t* ja *nḥḥ*

Sergei Stadnikov

Sissejuhatus

■ Egiptuse püramiiditekstid on vanimad ulatuslikud religioossed kirjad inimkonna ajaloos. V–VI dünastia (alates vaarao Unasest u. 2355–2155 e.Kr.) kuningate hauakambritesse sisseraiutud raidkirjadel oli mitu eesmärki:

1) vahendada surnud jumal-valitsejale vajalikke teadmisi teispoolsuse (esmajärjekorras taeva ja allilma) ning salajaste asjade kohta;

2) rohkearvulisi loitse võib vaadelda kaitsemaagiana surnut ähvardavate ohtude eest;

3) hieroglüüfide sõnum tagas lahkunule maagilise väe kaudu siinpoolsuses saavutatud positsiooni;

4) vastavate lõikude abil igavikustati matuserituaali igikestus.[1]

Vaarao teispoolset olemist iseloomustavate mõistete seas esinevad muu hulgas *d.t* ja *nḥḥ*. Mõlemad sõnad osutavad nii siinpoolsusele kui ka kaduvikku ületavale aegruumile. Siiski saab teha semasioloogilise eristuse nende kahe enamjaolt sünonüümidena kasutatud lekseemi vahel. Kui *nḥḥ* kirjeldab olemise igavikulis-korduvat aspekti, siis *d.t* kätkeb endas igasuguse tegevuse lõpetatud-tardunud loomust. Mõisted märkisid ka ajalisi omadusi.[2]

Nii nagu saatus, allusid ka aeg ning igavik tähtsamatele jumalatele, eelkõige päiksejumal Rale ja surnute jumalale Osirisele. Universumiga kõige vahetumalt seotud Ra kehastas igavest loodusnähtuste kordumist, seepärast nimetatakse teda sageli "igaviku isandaks" (*nb nḥḥ*). Teispoolsuse valdjas Osiris väljendas aga igavest lõpetatud kestust *d.t* .[3]

Seetõttu ilmuvad jumala tiitlite hulka epiteedid nagu "*d.t*'i valitseja" (*hk'*) või "isand" (nb). Olgu märgitud, et eestikeelne sõna "isand" pakub tõlkimisel hea aluse põhjendatud sõnamänguks: tuleneb ju viimane otseselt vanakirjaviisilisest substantiivist "issand". Tõenäoliselt oli *nḥḥ'*il ja *d.t'*il sellele lisaks veel ruumiline tähendus (loomulikult igavikulis-ajalise järel) – *nḥḥ* hõlmas siin- ja sealpoolset kosmost, *d.t'*i mõiste väljendas midagi personaalset ühenduses konkreetsusega. *nḥḥ*-ideogrammile lisatakse kirjapildis sageli päikese determinatiiv, seevastu *d.t*-hieroglüüfis esineb tihti maariba tähistav sõnamääratleja. Arvatavasti toimisid mõisted võrdväärses komplementaarses suhtes ja neid saab õigustatult vaadelda "*nḥḥ*-igavikuna" ning "*d.t*-lõpmatusena". Mõlemad sõnad ilmuvad mõnikord kõrvuti, teineteist vastastikku tugevdavalt, ometigi võib ühemõtteliselt teha semasioloogilise eristuse *d.t'*i ja *nḥḥ'*i vahel; nad ei olnud sünonüümid.

Vaimuloolises mõttes oleks ülimalt huvitav analüüsida mõistete ilmumist Vana Riigi (u. 2700–2240 e.Kr.) perioodi raidkirjades, s.t. püsistunud kirjaliku traditsiooni algusest. Tolleaegsest aegruumist pärinevaid tekstilõike on

veel suhteliselt vähe uuritud. Eelistatakse hoopis rohkearvulisemaid Uue Riigi (*ca* 1562–1070 e.Kr.) aegseid tekste. Siiski võib mõningaid esialgseid järeldusi teha.[4] Niihästi *"nḥḥ*-igavik" kui ka *"ḏ.t*-lõpmatus" on täheldatavad ülikute hauakambrites olevates autobiograafilist laadi elulugudes ja kuningaraidkirjades juba ammu enne püramiiditekstide loomist, kusjuures *ḏ.t* esineb palju sagedamini kui *nḥḥ*.[5] Ei ole sugugi välistatud, et *ḏ.t* tuli kasutusse varem. III–VI dünastia ajast pärit allikates kirjutatakse neid mõisteid veel valdavalt eraldi. Kombinatsioonivariandid on eriti arvukad *ḏ.t*-ga seotud väljendites.

"ḏ.t-lõpmatus" ja *"nḥḥ*-igavik" esinevad püramiiditekstides 72 lõigus. Põhimõtteliselt sarnanevad nad vastavatele kohtadele eraraidkirjades, kuid on ka olulisi erinevusi. Viimased johtuvad otseselt vaarao jumalikust olemusest, eristades teda otsustavalt kõikidest surelikest, nii egiptlastest kui ka muulastest.

Püramiiditekstide fragment nr. 412a-c on teadaolevalt vanim lõik muinasegiptuse kirjavaras, kus mõnevõrra põhjalikumalt avatakse aja ning igaviku fenomeni:

"Unase eluaeg (*chc .w*) on igavik (*nḥḥ*), tema piir (*ḏr*) on lõpmatus (*ḏ.t*). Kui ta (s.t. vaarao) (seda) tahab, (siis) ta (seda) teeb, kui ei taha, (siis) ta (seda) ei tee. Kes asub silmapiiril (*'h.t*) lõpmatult (*ḏ.t*) igavesti (*r nḥḥ*)."

Huvitav on võrrelda K. Sethe tõlget: "Die Lebenszeit des NN ist die Ewigkeit (*nḥḥ*), seine Grenze ist die Uenendlichkeit (*d.t*). Saksa egüptoloog tõlgendab seda lõiku järgmiselt: "Der Tote ist räumlich und zeitlich absolut unbeschränkt." (K. Sethe. Übersetzung und Kommentar zu den altägyptischen Pyramidentexten, kd. 1. Glückstadt, 1935, lk. 170) Niihästi individuaalne aeg kui ka personaalne ruum on siin maksimaalselt üldistatud, s.t. nad on ajatud ning piiritud.

W. Westendorfi arvates rõhutab mainitud ütlus "*ḏ.t*-lõpmatuse ruumilist iseloomu: sõna *ḏr* ("lõppsfäär"; "piir") kajastab ruumilist suurust. Ainsateks eranditeks Uue Riigi eelsest ajast on juba tsiteeritud tekstilõik 412 a-c ja Keskmisest Riigist (u. 2040–1730 e.Kr.) pärit "Sinuhe jutustuse" fragment B212: "...andku sulle osaks piiritut igavikku ja lõputut lõpmatust." (W. Westendorf. Raum und Zeit als Entsprechungen der beiden Ewigkeiten. – Fontes atque pontes. Festgabe für H. Brunner. Wiesbaden, 1983, lk. 433–434; lisaks vt. S. Stadnikov. Sinuhe jutustus. Tallinn, 1996, lk. 25, 162) W. Westendorfi hinnangu määrab puht ruumilise suuruse (*ḏr*) *d.t*-lõpmatusega: "Im Gegensatz zu dem mit der Sonne in Verbindung stehenden *nḥḥ* muß bei *ḏ.t* hier an das komplementare Element der Sonne gedacht werden." (W. Westendorf. Raum und Zeit als Entsprechungen..., lk. 433)

J. Spiegel tõlgib nagu K. Sethe, aga pakub ulatuslikuma kommentaari: "Durch die Aussagen diese beiden Sätze wird der auferstandene Tote wie in Spr. 247 § 261b dem zeitlosen Weltgott Atum mit Betonung gleichgestellt. Dabei ist der zeitliche Charakter der *nḥḥ*-Ewigkeit gegen den räumlichen Charakter der *ḏ.t*-Ewigkeit durch die Wahl der Vergleichsworte "Lebenszeit" und "Grenze" gegen den räumlichen Charakter der *ḏ.t*-Ewigkeit abgesetzt." (J. Spiegel. Das Auferstehungsritual der Unas-Pyramide. Wiesbaden, 1971, lk. 456, märk. 100; vrd. samuti: J. Spiegel. Das Werden der altägyptischen Hochkultur. Heidelberg, 1953, lk. 552) Säärane vastandamine tundub mulle liialt vaieldav. *nḥḥ* ja *ḏ.t* pigem täiendavad teineteist.

C. Mercer tõlgib seda kirjakohta järgmiselt: "The lifetime of N. is eternity, its limit is everlastingness, in this his dignity of "If he wishes he does, if he wishes not he does not, who is within the boundary of the horizon for ever and ever." (S. Mercer. The pyramid texts, kd. I. New York–London–Toronto, 1952, lk. 94) Vrd. tema kommentaari: "The lifetime of the deceased king is unlimited, 412a, but in 412c it is limited in space by the horizon but not in time. Line 412b expresses the limitlessness of his free-will. The berb *msḏi* like the coptic MOCTE means "to wish not". In 412a ḏtn should be ḏt. The end of 412c like that of 414c." (S. Mercer. The pyramid texts, kd. II. New York–London–Toronto, 1952, lk. 191)

A. Piankoff esitab väga sarnase tõlke: "Unas' span of life is Eternity, his limit is Everlastingness in this his dignity of If-He-Wishes-He-Does-If-He-Wishes-Not-He-Does-Not, he is in the region of the Horizon eternally to eternity." (A. Piankoff. The pyramid of Unas. Princeton, 1968, lk. 46)

Mõnevõrra teistsugune on R. Faulkneri versioon: "The King's lifetime is eternity, His limit is everlastingness. In this his dignity of: If he wishes, he does; If he dislikes, he does not, Even he who is at the limits of the horizon for ever and ever." (R. O. Faulkner. Ancient egyptian pyramid texts. Oxford, 1969, lk. 82)

W. Barta on oma tõlke ja tekstifragmendi analüüsi aluseks võtnud K. Sethe vastava kommentaari: "Die Lebenzeit des Unas ist die *nḥḥ*-Ewigkeit, seine Grenze ist die *d.t*-Ewigkeit in dieser seiner Würde eines will er, dann tut er, will er nicht, dann tut er nicht, eines, der innerhalb der Grenzen des Horizontes ist von Ewigkeit bis Ewigkeit." (W. Barta. Die Bedeutung der Pyramidentexte für den verstorbenen König. München–Berlin, 1981, lk. 149); "Sein (Pharaos) Dasein, das der Verstorbene in absoluter Willens-freiheit selbst gestaltet, verwircklicht sich dabei im ewigen Zyklus der Sonne." (*op. cit*., lk. 149)

Oma märkuses Pyr. 412a kohta toonitab L. Kákosy *nḥḥ* seotust maise eluga, *d.t*'i aga teispoolsuse ehk tulevikuga (L. Kákosy. Einige Probleme des ägyptischen Zeitbegriffes. – Oikuméne, kd. 2, 1987, lk. 106). Tema arvamust jagab A. Niwinski, kes tõstab esile *nḥḥ*-igaviku minevikuaspekti (A. Niwinski. Noch einmal über zwei Ewigkeitsbegriffe. Ein Vorschlag der graphischen Lösung in Anlehnung an die Ikonographie der 21. Dynastie. – Göttinger Miszellen, vihik 48, 1981, lk. 50). Mõlemad lähtuvad substantiivi "eluaeg" (*chc.w*) tõlgendamisest, millega *nnh*-igavik on Pyr. 412a ühendatud. Ometigi tundub mulle säärane mõttekäik liiga spekulatiivne ning vajab täiendavat mõtestamist võimalikult avaral allikalisel põhjal. Tõepoolest kuulub *chc.w* (nagu *dr*) siinpoolsuse sfääri, kuid teispoolsuses saavutab see jumalkuninga jaoks igavikulise dimensiooni.

J. Assmann interpreteerib püramiiditekstilõiku Pyr.412a-c mõnevõrra teisiti: "Diese Formulierung ist kühn, ja paradox. Denn hier wird nicht einfach ein relativ kleiner Zeitraum einem relativ großen gleichgesetzt, sondern die Zeit "hier" der Zeit "dort", das Begrenzte dem (praktisch oder schlechthin) Unbegrenzten, Grenzlosen. Solche Paradoxien sind in bezug auf das Königtum und seine Ausnahmestellung in der Zeitlichkeit üblich, und im Zusammenang dieser Topik hat man auch die Läufige Rede von den "Grenzen des *nḥḥ*" zu verstehen. Daraus geht nicht hervor, daß *chc.w* und *nḥḥ* sich nur nach der Quantität unterscheiden: das eine eine belibig große, das andere die schlechthin größte Größe, die aber doch ihre wohldefinierten Grenzen hat. Die "Grenzen des *nḥḥ*" stellen vielmehr eine Art Adynaton dar, es sind Grenzen, die nie erreicht werden können." (J. Assmann. Zeit und Ewigkeit ..., lk. 11)

J. Assmanni meelest on *nḥḥ* ja *d.t* kvalitatiivselt võrdväärsed suurused. Erinevalt A. Niwinskist ei pea ta "minevikku" ning "tulevikku" otsustavateks kategooriateks, eristamaks *d.t*-i ja *nḥḥ*-d. "Lõpetatus" ning "muutus" sobivad selleks hoopis paremini. (J. Assmann. Zeit und Ewigkeit..., lk. 46; teema kohta vt. veel: J. Assmann. Ägypten – Teologie und Frömmigkeit einer frühen Hochkultur. Stuttgart, 1984, lk. 90–97; J. Assmann. Ägypten. Eine Sinngeschichte. München–Wien, 1996, lk. 32–38; J. Assmann. Das Doppelgesicht der Zeit im altägyptischen Denken. – Schriften der Carl Friedrich von Siemens Stiftung (Hrg. A. Peisl, A. Mohler), kd. 6. München–Wien, 1983, lk. 197–206)

Omapärane on J. P. Alleni selle kirjakoha tõlge: "The King's lifetime is Eternal recurrense, his limit is Eternal Sameness, in this his privilege of "When he likes, he acts; when he dislikes, he doesn't have to act". (J. P. Allen. The cosmology of the Pyramid texts. – Yale egyptological studies, kd. 3. 1989, lk. 1–2; J. P. Allen. The inflection of the Verb in the Pyramid texts. Malibu, 1984, §§ 262, 436c, 437)

G. Roeder tõlgib järgmiselt: "Die Lebenszeit des NN ist die Ewigkeit und seine Dauer die Unendlichkeit, in dieser seiner Würde des Gottes, "Der tut was er will, und unterläßt, was er verabschent" der sich in alle Ewigkeit in der Grenzen des Horizontes bewegt." (G. Roeder. Urkunden zur Religion des alten Ägypten. Jena, 1915, lk. 193)

Tekstilõiku Pyr. 412a-c on tõesti palju kommenteeritud, kusjuures *d.t* seisab *nḥḥ* järel, mis on kaunis ebaharilik. Lõpetuseks võrrelgem veel L. Speelersi ja O. Firchowi arusaama.

L. Speelersi variandis seisab: "La vie de W.T. est l'éternité; sa fin est la durée, en cette dignité de celui qui fait s'il aime, qui ne fait pas, s'il déteste; qui se trouve à la frontière de l'horizon, éternellement." (L. Speelers. Tra-

duction, index et vocabulaire de Textes de pyramides égyptiennes. Bruxelles, 1935–1936, lk. 59)

O. Firchow aga tõlgib: "Die Lebenzeit des NN. ist die Ewigkeit, die Grenze des NN. ist die Unendlichkeit." (O. Firchow. Grundzüge der Stilistik in den altägyptischen Pyramidentexten. Berlin, 1953, lk. 35)

Saksa egüptoloog mõtestab seda tekstifragmenti nii: ""Die Lebenzeit des NN. ist die Ewigkeit, die Grenze des NN. ist die Unendlichkeit" enthalten diesen gemeinsamen Grundgedanken, wozu die sich entsprechenden Glieder der Sätze nur die verschiedenen Diemensionen angeleben. Auch hier ergänzen sich beide sätze in der Gestaltung des Gedankens. – Ein thematisch gleiches Satzpaar: es gibt nichts, das ihm Begränzung wäre, es finden sich nicht seine Grenzteine (1142c) enthalt zweifellos auch die Bedeutung von der zeitlichen Unbeschränktheit, ohne sie besonders auszudrücken." (*op.cit*. lk. 74)

Järgnevalt analüüsitakse kõiki teadaolevaid püramiiditekstide lõike, milles esinevad *d.t* ja *nḫḫ*. Põhjalikumalt vaatlen vaaraode Unase, Teti, Mereura, Pepi I ning Pepi II vastavaid fragmente. Hõlmatav aegruum oleks *ca* 2355–2160 e.Kr., 5.–6. dünastia, Vana Riik. Olgu siinkohal ära toodud ka kuninganimede lühendid:

Unas – W.;
Teti – T.;
Pepi I – P.;
Merira – M., see on Pepi I trooninimi, mis mõnikord asendab isikunime;
Merenra – Mer;
Pepi II – Neferkara – N.

Tekstikohad

Ütlus 6 (T.)

§ 4d "... laskja talle on (ta) alatiseks!" (*d.t*)

Ütlus 8 (P.; M.; N.)

§ 6 "Elav Ülem- ja Alam-Egiptuse kuningas Merira ("Armastatud Ra Poolt"), elagu alati!" (*cnh d.t*)[6]

"Elav Ülem- ja Alam-Egiptuse kuningas, Mõlema Maa poolt armastatud Ülem- ja Alam-Egiptuse kuningas Pepi, antagu elu alati!" (*rdj cnh d.t*)[7]

"Elav Ülem- ja Alam-Egiptuse kuningas, elav (päikese)tõusude särast, Mõlemad Kuldhorosed, Merira ("Armastatud Ra Poolt"), elagu (ta) alati!" (*cnh d.t*)

"Elav Ülem- ja Alam-Egiptuse kuningas, Neferkara ("Kaunis On Ra Ka"), Mõlemad Emandad, tõusva (päikese)sära jumal Pepi, elagu (ta) alati!" (*cnh d.t*)

Ütlus 9 (P.; Mer.; N.)

§ 7b "Pepi Neferkara ("Kaunis On Ra Ka"), olgu antud (sulle) elu, kestust, väge, kõiksugust rõõmu alati!" (*d.t*)

"Gebi pärija, armastatud tema poolt, Pepi, armastatud kõikide jumalate poolt, Pepi, olgu antud (sulle) elu, kestust, väge, tervist, igasugust rõõmu nagu Ra'le [alati]!" (*d.t*)[8]

"Gebi pärija, Merenra ("Armastatud Ra Poolt"), suur jumal, taeva isand Merenra, suur jumal, taeva isand Merenra, elagu (ta) alati!" (*cnh d.t*)

"Ra poeg, [Gebi pärija] Neferkara ("Kaunis On Ra Ka"), on (talle) antud elu nagu Ra'le alati!" (*d.t*)

"Ra poeg, Gebi pärija ja Nutilt sündinud, elagu lõpmatult!" (*cnh d.t*)

"Ra poeg, Gebi pärija, Pepi Neferkara ("Kaunis On Ra Ka"), (talle) on antud elu, kestust, väge, rõõmu alati!" (*d.t*)

Ütlus 10 (Mer.)

§ 8f-g "Nuti poeg, tema emakeha (üsa) avaja, Nemtiemsaft ("Pistrik On Tema Kaitse") Merenra ("Armastatud Ra Poolt"), olgu antud (talle) elu, kestust, väge, tervist nagu Ra'le alati!" (*d.t*)[9]

Ütlus 11 (N.)

§ 8h "Nut ütleb: Ma ühendan sinu nooruse selle kehaga (ja) selle Ba'ga elule, kestusele, võimule, tervisele alati!" (*d.t*)

§ 8k "Võimas Kuldhoros, Pepi Neferkara, ("Kaunis On Ra Ka") elagu (ta) alati!" (*d.t*)[10]

Ütlus 172 (T.; N.)

§ 101d "Hea (sõna-sõnalt "ilus") saab sul seal suure jumala juures olema lõpmatult-alati!" (*nd.t d.t*)[11]

Ütlus 217 (W.)

§ 160c "Ta on sinu poeg sinu kehast alatiseks!" (*nd.t*)[12]

Ütlus 222 (W.)

§ 213b "Ta on sinu poeg sinu kehast alatiseks!" (*nd.t*)[13]

Ütlus 257 (W.; T.)

§ 307a "Võtab Unas *ḫw*, talle tuuakse igavikku." (*nḥḥ*)[14]

Ütlus 269 (W.; P.; T.)

§ 382b "Unasel ei ole janu temas, Unas ei ole näljane temas alati!" (*d.t*)[15]

Ütlus 274 (W.; T.)

§ 412a-c "Unase eluaeg (*chc.w*) on igavik (*nḥḥ*), tema piir (*dr*) on lõpmatus (*d.t*). Kui ta (s.t. vaarao) (seda) tahab, (siis) ta (seda) teeb, kui ei taha, (siis) ta (seda) ei tee. Kes asub silmapiiril ('*h.t*) lõpmatult (*d.t*) igavesti (*r nḥḥ*)."[16]

Ütlus 274 (W.; T.)

§ 414c "...Unase südame koht elavate keskel sellel maal alatiseks kuni igavikuni!" (*d.t r nḥḥ*)[17]

Ütlus 301 (W.)

§ 449a "Unas tunneb teda, teab tema nime. Nehi on tema nimi, Nehi , aasta isand, on tema."[18]

Ütlus 302 (W.)

§ 458d "Unase koda ei hävi taevas, Unase troon ei kao kuni lõpmatuseni!" (*r d.t*)[19]

Ütlus 306 (W.; M.; N.)

§ 481d "...esimene '*ḥ.w*'de eesotsas, alatiseks!" (*d.t*)[20]

Ütlus 324 (T.)

§ 522a-b "Tervitus sulle, Jõehobu, igavesti (*nḥḥwt*), tullakse sinu juurde, Teti, Jõehobu, igavesti!" (*nḥḥwt*)[21]

Ütlus 364 (T.)

§ 621c "Sa oled austatud, sa oled suurepärane, sinu Ba on võimas lõpmatult-alati!" (*nd.t d.t*)[22]

Ütlus 412 (T.)

§ 733d "Taevas ei ole sinust tühi, Teti, alatiseks!" (*d.t*)[23]

Ütlus 422 (P.; M.; N.)

§ 762a "Sulle anti elu (ja) tervist alatiseks (*d.t*), sulle on Ra osa!"[24]

Ütlus 422 (P.; M.; N.)

§ 764b "...sa ei kao, sind ei hävitata lõpmatult-alati!" (*nd.t d.t*)[25]

Ütlus 435 (P.)

§ 787b "... on antud (kogu) elu, (kogu) kestus, kõik väge, täielik tervis, kogu rõõm nagu Ra, sa elad alati!" (*d.t*)[26]

Ütlus 436 (P.; N.)

§ 789c "...(ja) sööb leiba (ning) joob õlut sinuga ilma lõputa lõpmatult-alati!" (*nd.t d.t*)[27]

Ütlus 453 (P.; M.; N.)

§ 846 "...sulle on toodud Horose silm, see ei eemaldu sinust lõpmatult-alatiseks!" (*nd.t d.t*)[28]

Ütlus 464 (P.; N.)
§ 878b "...sa ei kao kunagi!" (*ḏ.t*)[29]

Ütlus 468 (P.; M.)
§ 905c "...ta rahustab sinu südant lõpmatult-alatiseks!" (*nḏ.t ḏ.t*)[30]

Ütlus 469 (P.)
§ 909d "See Pepi ei hakka kunagi kannatama!" (*ḏ.t*)[31]

Ütlus 475 (P.; M.; N.)
§ 950b "Ra nimetab Merira lõpmatu-alatise üle!" (*ḏ.t'*)[32]

Ütlus 487 (P.)
§ 1046c "...sa käsutad sõnu elavate eesotsas alati!" (*ḏ.t*)[33]

Ütlus 508 (P.)
§ 1119b "...(ja) nemad ei kukuta mind eales!" (*ḏ.t*)[34]

Ütlus 515 (P.; M.; N.)
§ 1177b "...sellest sinu lõpmatuse (*ḏ.t*) leivast, sellest igaviku (*nḥḥ*) õllest."[35]

Ütlus 517 (P.; M.; N.)
§ 1190b "...nad hüüavad seda Pepit eluks (ja) valitsemiseks alati!" (*ḏ.t*)[36]

Ütlus 524 (P.)
§ 1243c "...Horose silm tuleb su juurde koos selle Pepiga, Pepi ees alati!" (*ḏ.t*)[37]

Ütlus 527 (P.; M.; N.)
§ 1249d "See Pepi astub maale maha eluks alati!" (*ḏ.t*)[38]

Ütlus 537 (P.)
§ 1301c "...elav nagu elupõrnikas, kestev kui *ḏd* lõpmatult-alati!" (*nḏ.t ḏ.t*)[39]

Ütlus 552 (P.)
§ 1352a "Öeldud: sa elad, see Merira, alati!" (*ḏ.t*)[40]

Ütlus 553 (P.)
§ 1357b "Sinu Ka istub (ja) sööb leiba (ning) joob õlut sinuga lakkamatult lõpmatult-alati!" (*nḏ.t ḏ.t*)[41]

Ütlus 553 (P.)
§ 1369d "Sa kestad lõpmatult!" (*ḏ.t*)

Ütlus 562 (P.; N.)
§ 1405b "Sa oled haaranud Ra käed. Haara Pepi kätt eluks ja valitsemiseks alatiseks!"(*ncnh w's ḏ.t*)[42]

Ütlus 570 (P.; M.)
§ 1444d "See Pepi on koos sinuga. Võta see Pepi eluks (ja) valitsemiseks endaga alatiseks!" (*ḏ.t*)[43]

Ütlus 570 (P.; M.)
§ 1455c "Taevas ei ole Pepist tühi, see maa ei ole Pepist tühi, alatiseks!" (*ḏ.t*)[44]

Ütlus 571 (P.)
§ 1471d "...sellega elab ta alati!" (*ḏ.t*)[45]

Ütlus 572 (P.)
§ 1477b "Ta ei sure. See Pepi elab alati!" (*ḏ.t*)[46]

Ütlus 572 (P.; M.)
§ 1477d "See Pepi on nende eesotsas, elab (ja) kestab lõpmatult!" (*ḏ.t*)[47]

Ütlus 574 (P.)
§ 1491c "...ta on alati!" (*ḏ.t*)[48]

Ütlus 599 (M.; N.)
§ 1648b "Sa teed kogu hea seal Neferkarale lõpmatult-alatiseks!" (*n ḏ.t ḏ.t*)[49]

Ütlus 599 (M.; N.)
§ 1649e "...nagu armastatud Merira seal lõpmatult-alatiseks!" (*n ḏ.t ḏ.t*)[50]

Ütlus 600 (N.)
§ 1653d "Neferkara Ka on temas, kestvalt lõpmatult-alati!" (*n ḏ.t ḏ.t*)[51]

Ütlus 600 (N.)
§ 1654c "Sa tõrjud igasuguse tekkiva kurjuse talle lõpmatult-alatiseks!" (*n d̲.t d̲.t*)[52]

Ütlus 600 (M.; N.)
§ 1656d "Ta tõrjub igasuguse tekkiva kurjuse talle lõpmatult-alatiseks!" (*n d̲.t d̲.t*)[53]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1660b "Tehke jäävaks see püramiid lõpmatult-alatiseks!" (*n d̲.t d̲.t*)[54]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1661c "Kestku see püramiid lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[55]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1662c "...püsigu see püramiid nagu lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[56]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1663d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[57]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1664d "...püsigu see tema ehitus nagu lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[58]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1665d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[59]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1666d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[60]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1667d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[61]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1668d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[62]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1669d "...püsigu tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[63]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1679d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[64]

Ütlus 601 (M.; N.)
§ 1671d "...püsigu see tema ehitus lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[65]

Ütlus 627 (M.; N.)
§ 1780c "Merira sündis igaviku (*nḥḥ*) käes."[66]

Ütlus 677 (M.; N.)
§ 2028c "...sa teed oma peatuse seal. Kui ilus on olla koos sinu Ka-ga lõpmatult-alati!" (*n d̲.t d̲.t*)[67]

Ütlus 685 (M.; N.)
§ 2070b "...kellega saab ta olema alati!" (*d̲.t*)[68]

Kokkuvõte

Nagu teisedki muinasrahvad, kandsid ka egiptlased siinpoolse maailmapildi teispoolsusesse üle. Piirituis ürgvetes saarena ujuva maa kohal hõljub taevalaotus, mis toetub neljale sambale. Alt üles vaadates järgnevad vastastaevale ürgveed (*nwn*), maa (*t'*), taevas (*p.t*).[69] Siinpoolsed võimusuhted ja ühiskonnastruktuurid laienevad teispoolsusesse. Seal võitleb jumalkuningas samuti edukalt rohkearvuliste vaenlastega. Ka teispoolseis olemisfäärides, millest tähtsaim on taevane eksistents, valitseb vaarao inimesi (s.t. egiptlasi = *rmṯw*), piirkondi (*sp'wt*), linnu (*njwt*), külasid (*grgwt*), "Mõlemat Maad" (*t'.wj*) ning "Üheksat vibu" (*pḏwt*).[70]

ḏ.t -lõpmatus ja *nḥḥ*-igavik esinevad püramiiditekstides eelkõige jumaliku valitseja igavese elu ning tervise säilitamise kontekstis.[71] Mõningates ütlustes sööb Egiptuse valdjas lõpmatult leiba ja joob terve igavikutäie õlut.[72] Samuti mainitakse korduvalt kuninga igavikulist eluaset ning võimukeskust püramiidi (= ehitus).[73] Lisatud on veel mitmeid abstraheeriv-mütologiseerivaid väljendeid.[74]

Kõige sagedamini kasutatakse ajalis-igavikulistest terminitest "lõpmatust" (= alati) *ḏ.t* [75], sellele järgneb "lõpmatult-alati" (*n ḏ.t ḏ.t*),[76] "igavikku" (*nḥḥ*) mainitakse neljal korral, viimase derivaadid *nḥḥwt* ja *nhj* esinevad püramiiditekstides kahel ja ühel korral. Egiptuse ajaloo hilisematel perioodidel nii sagedane soov olla-elada "alati kuni igavikuni" (*ḏ.t r nḥḥ*) tuleb siin ainult üks kord jutuks.[77]

Tekstilõikude analüüsimisel torkab silma just *ḏ.t'*i ning *nḥḥ'*i tähendusrikas esinemissagedus, mis osutab ühemõtteliselt mõlema mõiste tähtsusele vaarao igavese elu jaoks teispoolsuses. Keskmise ja Uue Riigi ajal muutuvad *ḏ.t* ning *nḥḥ*'ga seonduvad ütlused veelgi mitmekesisemaks.[78]

Märkused ja kommentaarid

[1] W. Barta. Die Bedeutung der Pyramidentexte für den verstorbenen König. München, 1981, lk. 72; vrd. H. Altenmüller. "Pyramidentexte." – (Hrg. W. Helck, W. Westendorf) Lexikon der Ägyptologie, kd. 5. Wiesbaden, 1984, lk. 19.
Püramiiditekstide tõlgendamise kohta vt. lähemalt järgnevalt: S. Schott. Bemerkungen zum ägyptischen Pyramidenkult. Kairo, 1950; J. Spiegel. Das Auferstehungsritual der Unaspyramide. – Annales du Service des Antiquités de l'Égypte, kd. 53. 1955, lk. 339–439; K. Sethe. Die Totenliteratur der alten Ägypter. Die Geschichte einer Sitte. – Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, kd. 18. Berlin, 1931, lk. 520 jj .; W. Wolf. Kulturgeschichte des alten Ägypten. Stuttgart, 1962, lk. 169–173; H. Bonnet. Reallexikon der ägyptischen Religionsgeschichte. Berlin–New York, 1971, lk. 620–623; H. Altenmüller. Zur Ritualstruktur der Pyramidentexte. – Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, kd. 18 (Orientalistentag), Supplement II, 1974, lk. 8–32; H. Altenmüller. Die Texte zum Begräbnisritual in den Pyramiden des Alten Reiches. Wiesbaden, 1972; L. Speelers. Traduction, index et vocabulaire des textes des pyramides égyptiennes. Bruxelles, 1935–1936; S. Mercer. The Pyramid Texts in Translation and Commentary, kd. 1–4. New York–London–Toronto, 1952; R. O. Faulkner. The Ancient Egyptian Pyramid Texts. Oxford, 1969; K. Sethe. Übersetzung und Kommentar zu den altägyptischen Pyramidentexten, kd. 1–4. Glückstadt–Hamburg, 1936–1939; kd. 5–6. Glückstadt–Hamburg, 1962; K. Koch. Geschichte der ägyptischen Religion. Von den Pyramiden bis zu den Mysterien der Isis. Stuttgart, 1993, lk. 94–101, 159–160; M. E. Mat'e. Izbrannõe trudõ po mifologii i ideologii Drevnego Egipta. Moskva, 1996, lk. 38–98; C. Crozier–Brelot. Textes des pyramides, kd. I–V. Paris, 1976; L. Kákosy. The Pyramid Texts and Society in Old Kingdom. – Studia aegyptiaca, kd. VII. Budapest, 1981, lk. 27–41; G. Jéquier. La pyramide d'Oudjebten. Le Caire, 1928; G. Jéquier. Les pyramides des reines Neit et Apouit. Le Caire, 1928; G. Jéquier. La pyramide d'Aba. Le Caire, 1935; H. Kees. Totenglauben und Jenseitsvorstellungen der alten Ägypter. Berlin, 1980; G. Thausing. Der Auferstehungs-Gedanke in ägyptischen religiösen Texten. Leipzig, 1943; S. Schott, Mythe und Mythenbildung im alten Ägypten. Leipzig, 1945; J.Spiegel. Das Werden der ägyptischen Hochkultur. Leipzig, 1953; J.Spiegel, Die religionsgeschichtliche Stellung der Pyramidentexte. – Orientalia 1953, nr. 22, lk. 129–140; K. Sethe. Urgeschichte und älteste Religion der Ägypter. Leipzig, 1927; A. L. Koceiovsky. Tekstõ piramid. Sankt-Peterburg, 2000; R. Anthes. Remarks on the Pyramid Texts and the Early Egyptian Dogma. – Journal of American